

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ТА ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Актуальність проблеми формування професійної культури майбутніх фахівців зумовлена наявністю потреби суспільства у висококультурних кадрах, інноваційні вимоги до сучасного фахівця вимагають перегляду організації, змісту, методик і технологій професійної освіти. Поряд із професійною майстерністю особливого значення набувають моральні якості робітника, його ставлення до праці, культура спілкування з клієнтами тощо.

Теоретичною основою для уточнення суті поняття формування загальної та професійної культури фахівця слугують різноаспектні дослідження щодо вирішення проблем професійної педагогіки, представлені науковими доробками учених (Г. Балл, С. Гончаренко, Г. Дегтярьова, І. Зязюн, М. Лобур, Дж. Равен та ін.).

Чинниками недостатнього рівня сформованості професійної культури у студентів є слабка мотивація, неготовність до сприйняття професійної культури, а також поверхнева підготовленість викладачів та інженерно-педагогічних працівників до цієї діяльності.

Формування професійної культури студентів спирається на розроблені нами такі педагогічні умови: забезпечення готовності викладачів та інженерно-педагогічних працівників до формування професійної культури на основі інтеграції видів культур; забезпечення готовності студентів до сприйняття професійної культури; формування професійно-культурологічної компетентності студентів на основі виявлених особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців та визначення її культурологічної складової в контексті соціального та навчального середовища сучасного суспільства.

Виходячи зі специфіки професійної діяльності майбутніх фахівців, ми обрали підходи, які відповідають педагогічним умовам, етапам та компонентам формування професійної культури, а саме: гуманістичний та організаційний підходи – для цілепокладання, підготовки та забезпечення формування професійної культури, де основою формування професійної культури є діяльність викладачів та інженерно-педагогічних працівників, яка ґрунтується на сформованості і єдності професійно-педагогічної та культурологічної підготовки; особистісний та аксіологічний підходи – для роботи в процесі підготовки їх до сприйняття професійної культури, що передбачає орієнтацію на розвиток особистості та забезпечення готовності до сприйняття професійних цінностей та культурологічних основ професії; компетентнісний та культурологічний підходи – для гармонізації професійної та культурологічної складових підготовки на основі ціннісного ставлення особистості і підготовки до розвитку професійних компетенцій майбутнього фахівця.

Проблема формування професійної культури як основи інноваційного потенціалу фахівця виходить за рамки фахових дисциплін і стає основою для створення цілісної системи міжпредметних зв'язків. Отже, основним завданням викладача є інтеграція видів культур у цілісну професійну культуру фахівця. Як зазначає Пономарьов О. «невід'ємним складником педагогічної культури має вважатися чітко усвідомлена особиста відповідальність викладача за результати своєї діяльності та за їх реальний вплив на характер процесів суспільного розвитку, насамперед на духовний складник соціокультурного простору» [6, с. 20].

Сучасна практика свідчить, що культурний досвід студентів складається з багатьох, часто суперечливих, нашарувань, серед яких переважає видовищний синтез мистецтв, що сформувався в розвинену індустрію реклами, естради, телебачення, комп'ютерних технологій. Більшу довіру в студентів сьогодні викликає візуальний образ, ніж літературний. Тому доцільно використати ефект пересичення інформацією, яка стосується низькопробних бойовиків, сексуальних сцен, пропаганди

криміналу тощо. Нині молодь шукає (часто підсвідомо) альтернативу, яку доцільно їм запропонувати в системі формування справжньої культури: спочатку шляхом критичного аналізу, зокрема на матеріалі художніх творів, класичних витворів образотворчого та інших видів мистецтв.

Ми вважаємо необхідним розгляд процесу заздалегідь запланованого формування професійної культури у закладах професійно-технічної освіти як альтернативного процесу до стихійних процесів формування культури сучасними чинниками. У сучасних умовах важливо не стільки формувати професійну культуру, скільки виправляти і коригувати стихійно сформовані в студентів неправильні, антикультурні уявлення та установки. Для цього необхідна педагогічна підтримка виявленого позитиву. Важливим є подолання негативного ставлення студентів до культури і пропедевтична мотивація, яку поділяємо за чинниками впливу на прагматичні та моральні, причому прагматичні доволі сильні, а моральні відносно слабкі і саме їх треба посилювати.

У першу чергу доцільно забезпечити психологічні передумови формування професійно-культурологічного компонента. Доцільно ліквідувати беззмистовні втрати часу на заходи, що носять формальний характер, та ввести цілеспрямовані курси, позаурочні заходи, які виходять від студентів і сприяють глибшому усвідомленню ними необхідності в оволодінні спеціальними знаннями та професійною культурою.

Найважливішою передумовою формування професійної культури можуть стати навчальні дисципліни, що мають культурологічну та гуманітарну спрямованість. Програми таких курсів мають у центрі уваги проблему вивчення історії і теорії розвитку культур як єдиного процесу, що змінюється.

Таким чином, цілеспрямований процес формування професійної культури сприяє підвищенню рівня професійно-культурологічної компетентності майбутніх фахівців при реалізації таких педагогічних умов: забезпечення готовності викладачів та інженерно-педагогічних працівників до формування професійної культури студентів на основі інтеграції видів культур у цілісну професійно-культурологічну компетентність студентів; забезпечення готовності студентів до сприйняття професійної культури; формування професійно-культурологічної компетентності студентів на основі виявлених особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців та визначення її культурологічної складової в контексті соціального та навчального середовища сучасного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балл О. Г. Гуманізація загальної і професійної освіти : спеціальна актуальність і психолого-педагогічні орієнтири. *Неперервна професійна освіта : проблеми, пошуки, перспективи* : монографія / за ред. І. А. Зязюна. Київ : ВПОЛ, 2000. С. 134–157.
2. Гончаренко С. Гуманізація освіти – запорука виховання творчої та духовно багатой особистості. *Дидактика професійної школи* : зб. наук. пр. / редкол. : С. У. Гончаренко (голова), В. О. Радкевич, І. Є. Каньковський (заст. голови) та ін. Вип. 3. Хмельницький : ХНУ, 2005. С. 19–23.
3. Дегтярьова Г. До питання про сутність поняття “культурологічна підготовка спеціаліста” *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2000. №2. С. 201–208.
4. Зязюн І. А. *Філософія педагогічної дії*: монографія. – Черкаси : Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с.
5. Лобур М. С. *Формування професійно значущих якостей майбутніх молодших спеціалістів сфери харчування* : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України. Київ, 2006. 19 с.
6. Пономарьов О. С. *Професійна культура педагога в системі філософії освіти* : Соціально-гуманітарні вектори педагогіки вищої школи 6 матеріали V міжнар. наук. конф., м. Харків : ХНУМГ, 2014. С 18–22.